

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Commentaria Vetustissima & profundissima Super Canticvm Canticorum Salomonis Qvod Hebraice Dicitvr Sirhasirim

Wolbero <de Sancto Pantaleone>

Coloniae Agrippinae, 1630

Capvt Secvndum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10027

D. VVOLBERONIS
ABBATIS SVPER CANTICVM

CANTICORVM SALOMONIS.

PROOEMIUM.

Pf. 136.
Expositio
prima quid
sit cantare
Canticum
Domini in
terra aliena
& quomodo
possibile.

Quomodo inquit Psalmista can-
tabimus canticum Domini in ter-
ra aliena? Quid vero est Canticum
Domini? Primo vt simpliciter dica-
mus, Canticum Domini est, quicquid
secundum Ecclesiasticæ doctrinæ
vel sanctionis modū concordi mo-
dulatione sensuum & verborum
componimus, scribimus & dici-
mus. Canticum Domini est tota vete-
ris & noui testamenti pagina, quam
benè decantamus quando hanc re-
ctā & plenā fide annuntiamus, nūc
rerum gestarum seriem, nunc ipsa-
rum rerum significationem in Do-
mini exponentes laudem. Sed hu-
iusmodi Canticum potest quilibet
cantare per modum scientiæ non
tantū in sua sed etiā in aliena terra;
quia non aufert locus corporalis
potestatem cantandi, licet auferat
voluntatem & voluptatem, propter
aliquam tristitiæ passionem: sicut
illi populo in captiuitatis mœre
constituto, quibus cum diceretur,
hymnum cātate nobis de canticis Syon,
responderunt, Quomodo cantabimus
canticum Domini in terra aliena? Siqui-
dem vt in figura accipiamus, illorum
non posse cantare canticum Domini in
terra aliena, fuit nos non posse Do-

minum perfectè laudare in loco
peregrinationis nostræ, quæ est no-
bis quasi terra aliena: quia non habe-
mus hic manentem ciuitatem, sed futu-
rā inquirimus, quæ est patria nostra
& terra æternæ hæreditatis nostræ.
Nam Dei opera narrare, mandata
eius edicere, scribere & exponere,
est, vt diximus, quoddam canticum
Domini cātare; hoc etiā possibile in
isto loco peregrinationis nostræ,
dum dicat psalmista, cantabiles mihi
erant iustificationes tue in loco peregrina-
tionis meæ.

Verum vt altius aliquid confide-
remus est & aliud Canticum Domini,
quod non est possibile in terra a-
liena cantare. Quodnam vero est il-
lud? Nimirum quod modulatur
Spiritus sanctus sua septiformi gra-
tia, quasi per septem vocum discrimina;
quia aliter resonat vox illa in-
terioris hominis per spiritum sapien-
tiæ, aliter per spiritum intellectus, aliter
per spiritum consilij, atq; aliter per spi-
ritum fortitudinis; alio vero modo per spi-
ritū scientiæ, & alio per spiritū pietatis, a-
lio quoq; per spiritum timoris Domini.

His enī gratiarū distributionibus,
quasi quibusdam diuersis vocibus
constituitur tota modulatio Cāticij
Domini.

Hebr. 13.

Pf. 118.

Expositio
secunda
quid sit can-
tare Canti-
cum Domini
in terra
aliena, &
quomodo
impossibile.

Esa. 2.

Modulatio
interioris
hominis per
septiformē
Spiritus S.
gratiam
quasi per
septem dif-
ferentia vo-
cum consti-
tuitur.

Domini, Cantici illius dulcissimi, quod canit virtutum fidibus vita honesta, sancta, Deo placens & perfecta.

Nulla quippe ibi est dissonantia inter carnem & spiritum, quia tam concorditer succinit caro spiritui ut perfectam construant harmoniam spiritualis cantici, quod est in loco peregrinationis nostrae optimum genus cantici diuini. Sed istud *Canticum* non potest cantari in terra aliena, hoc est in corpore subdito peccatis, quod tunc est *terra aliena*, quando peccando existens in potestate diaboli indignum est habitatione Christi; siue a nobis tunc alienatur, quando spiritui & mentis rationi male agens reluctatur.

Aliena est terra homo terrena semper diligendo, & ob hoc alienus a Deo, atque ideo impotens cantare canticum Domini, quia animalis homo non percipit quae sunt spiritus Dei.

Sed quorum ista? Ad hoc plane ut ostendam vobis sanctissimae sorores supra vires meas esse hoc quod mihi iniunxistis officium, quia dum nihil aut parum aptus sum cantare *Canticum Domini*, longe minus aptus ero cantare *Canticum Domini Canticorum*. Huiusmodi enim materia debet esse Oratorum eloquenter & sapienter declamantium, quorum est officium dicere apposite ad persuadendum, finis vero persuadere dictione. Sed cum in me sint neque sapientia neque eloquentia, cui deest officium apposite dicendi, minus profecto adest fi-

nis dictione persuadendi. Tunc enim vobis vtiliter scriberem si ea quae dico vel dicturus sum, ita apposite dicerem, ut vobis ad vitae honestatem & animae vtilitatem persuadere possem. Nam *terra mea aliena est*, repugnans spiritui seruiens Domino peccati, atque ideo non sum idoneus in ea cantare *Canticum Domini*, quanto minus *Cantica Canticorum*. Sed ut quidam dicit, *liceat sperare timenti*, ut qui praeparuitate sensus mei tam sublimem materiam timeo proficere, sperem tamen per orationes vestras ad ea quae coepi exequenda pro diuinitatis respectu adiuuari.

VERSUS VII.

Adiuuro vos filiae Ierusalem, per capreas ceruosque camporum ne suscitatis neque euigilare faciat dilectam, quoad usque ipsa velit.

Igitur dilectus dilectae delectatus dormitione, cuius capiti id est menti sinistram suam, hoc est temporalem vtilitatem subposuerat, dextra vero sua hoc est aeternae vitae dilectione amplexatus fuerat, taliter filias Ierusalem, hoc est animas fideles alloquitur dicens: *Adiuuro vos filiae Ierusalem per capreas ceruosque camporum ne suscitatis, neque euigilare faciat dilectam quoad usque ipsa velit.*

Quae est ista tam suavis tamen salubris dormitio, ut propter eam talis fiat dilecti *adiuratio*? Nonne illo est in qua dulci & optabili quiete dilecta requiesces supra dixerat, *leua eius sub capite meo & dextera illius amplexabitur me*

Omnia

Quid sit terra aliena.

2. do.

Officium Oratorum dicere apposite ad persuadendum, finis vero persuadere dictione.

Omnia enim tēporalia postposue-
rat, æternalia verò & indeficientia
bona illo contemplatorio concu-
piscibilis animæ oculo intendebat,
& in hac desiderabili mentis visione
delectabiliter quasi dormiebat.
Nō enim potest leuiter huiusmodi
prouenire dormitio in mente iam
omnibus curis exoccupata, & ma-
gna sibi quiete in amore Dei con-
strata. Vnde per Psalmistam mo-
nens Dominus, *vacate*, inquit, & *vi-
dete quoniam ego sum Dominus*. Dux
istæ dictiones in hoc proposito sūt
inseparabiles, quia nequaquam po-
terit quispiam intimæ contempla-
tionis oculo Deitatis essentiam vi-
dere, nisi prius studuerit ab omni
exteriori impedimento vacare:
Præmisso ergo *vacate* subdidit *vide-
te*, quatenus insinuet prius vacan-
dum in mente, ab omni mundana-
rum rerum cogitatione vt inde fiat
possibile, quasi clauso in terrenis o-
culo, perspicaciori & subtiliori vi-
sione in diuinitatis amore dor-
mire,

Psal. 45.
Insepara-
bilis duæ
dictiones
vacate &
videte in
proposito
intimæ
dormitio-
nis.

Non æ-
qualiter
adueniens
& manens
huius dor-
mitionis
gratia.

Sed cum non sit æqualiter adue-
niens & manens huius dormitio-
nis gratia, quando constat alium
maiori, alium minori contempla-
tionis virtute subleuari; (plus enim
Maria Petro vel Iohanne, isti au-
tem plus alio quolibet sancto in di-
uina profecerunt visione) certum
est, diuerso sanctos quosque modo
dormitionis huius habere sanctita-
tem, multiplicem propter quietis
disparitatem, vt suo quisque loco

iuxta collatam sibi quietis gratiam,
specialem in contemplatiua vita
habeat dormitionem. Vnde Pro-
pheta in persona vniuscuiusq; fide-
lis hoc modo dormientis dicit:
quiescam & considerabo in loco meo:
acti patenter dicat. Quia iste est
ordo dormitionis vt non liceat
prius dormire quàm quietem ha-
bere; quiescam, hoc est, omnis à me
terrenæ sollicitudinis causas aufe-
ram, & tunc demum mente ab his
dormiendo diuinæ contemplatio-
ni adhærebo in loco collatæ mihi
specialiter gratiæ. Hoc ergo quo-
cunque modo vel loco dormiente
dilecta, adiurantur à dilecto filiæ
Ierusalem, *ne suscitent eam neq; euigi-
lare faciant, quo ad ipsa velit*.

Ordo dor-
mitionis.

Quæ verò sunt filiæ Ierusalem nisi
animæ ad supernæ pacis visionem
tendentes, sed adhuc præpudiente
mentis infirmitate minus perueni-
re valentes?

Quæ filiæ
Ierusalem.

Quid aut̄ dilecti est adiurare, nisi
præceptorum suorum decretali cō-
scripto obligare? Porro ipsa præce-
pta quæ sunt, nisi veluti capreæ cer-
uiq; caporū ad cœlestia subleuātes,
alacresq; & fortes in bono opere fa-
cientes, doctrinæ sanctarum scri-
pturarum.

Quid per
adiurare
dilecti si-
gnificetur.

Siue per *capreas & ceruos* intelli-
gere possumus Patres veteri: & no-
ui testamenti quorum ingenia, vir-
tutes & studia naturali gestione de-
notantur. Quatuor enim naturæ
notabilia dicitur habere *Caprea*;
quod cum vulnerata fuerit gustato

Quid per
capreas
ceruosque
Caporū.
Quatuor
notabilia
in natura
Capra.

N

diptam-

diptamno sanatur, quod herbas salubres visus acumine discernit, quod ruminat, quod in montuosis pascitur & semper altiora petit. Et hæc est vita & doctrina Sanctorum, excessus suos humili Confessione sanare, sententias meliores sanctarum scripturarum sensus sui acumine discernere, diuinorum mandatorum cibaria legendo sumere, & tenaci memoriæ commendando resumere, de virtutibus ad virtutes profectu quotidiano asurgere.

Natura Cerui tria habet notabilia.

In Ceruo quoque tria attenduntur naturæ probabilia, quod scilicet serpentem deglutiens potato fonte cum pilis totius corporis omne venenum deponit; quod à canibus agitatus in densissimis syluis viam sibi fugiendi cornibus aperit; quod in mutandis pascuis facto agmine alter alterius dorso capite imposito inuicem propter pondus cornuum sustentantur.

Proprietates Cerui fideles quomodo habere debeat.

Hæc quoque fidelibus conuenit agere & docere, vt qui aliquo peccati veneno infectus fuerit, ad fontem misericordiæ Christum recurrat, cuius pietatis & gratiæ infusione, possit & illo peccato, & cæteris animi vitijs carere. Si à malignis spiritibus veluti quibusdam canibus in syluis sæcularium negotiorum, quæ plena sunt peccatis & vitijs, animo agitur, viam sibi aufugiendi ea faciat forti repulsione spiritus, siue abre-

nuntiat omnibus huiusmodi occupationibus soli Deo vacare studeat in contemplatiuæ vitæ amore, quod est etiam cornibus viam sibi salutis aperire. Cornu quippe cum de carne nascatur, carnem excedit, & ille qui contemplatiuæ vitæ inhæret, quamuis in carne sit, extra carnem tamen mente subleuatur. Infirmities morum siue corporum studeant inuicem æquanimiter tolerare, & officiosa sibi obsequi charitate; sicut dicit Apostolus, *alter alterius onera portate, & sic Gal. 6. adimplebitis legem Christi.*

Adiurantur ergo à sponso filia Ierusalem, hoc est obligantur animæ pacem sequi cupientes, per *capreas ceruosque camporum*, hoc est per præcepta & documenta sanctarum scripturarum, siue per exempla sanctorum Patrum, *ne suscitent neque euigilare faciant dilectam*, hoc est ne inquietent à proposito huius intimæ quietis & dormitionis, *donec ipsa velit*, hoc est, donec ei aspiret ille eius intimus habitator, cui per amorem colligatur vt velit proximorum infirmitati interdum condescendere, & eorum necessarijs vtilitatibus prouidere. Hoc enim velle in eius cuncta prouidentis est dispositione, qui ei per occultam inspirationem manifestat, quando sit vtile & honestum contemplationi inhære, & quando proximorum necessitatibus prouidere

Adiurare Dei est præceptis suis obligare.

dere pro loco & tempore.

Denique huius admirationis talis est vis, qua cōstringuntur filij obedientiæ, vt exhibeant Prælati suis honestatem reuerentiæ, quia scriptum est, *obedite prepositis vestris, & subiaccere eis, ipsi enim peruigilant quasi rationem reddituri pro animabus vestris.* Inde est quod non audent eos suscitare quasi Vicarios Christi officio, sponas verò sanctæ conuersationis studio ne perturbent eos, si compellant eos aliqua sui improbitate, siue importunitate ab interni quietis secreto auelli & frequentius exterioribus occupari. Ipsi quoque subiecti huius adiurationis verbum inter se inuicem suscipere debent, ne pia fratrum studia inquietent siue inlectione, siue in oratione, siue in aliquo spirituali officio quàm diu eos in hoc detinet diuinitatis inspiratio.

Verùm huius contemplatiuæ dormitionis quietem dilecta semper flagrans, gaudeat se confirmari & defendi tali adiuramento dilecti, & quasi iure non debeat inquietari, securior facta proclamat: *Vox dilecti mei.*

VERSVS VIII.

Vox dilecti mei, ecce iste venit saliens in montibus, transiliens colles.

Vox dilecti est omnis Scriptura sacra.

VOx, inquit, prædictæ admirationis nō est vox alicuius Pro-

phetæ, nō legislatoris, nō doctoris, quasi ex semetipso aliquid annuntiantis vel docentis; sed potius ipsius dilecti, & per se ipsum, & per eos mysteriorum & mandatorum suorum decreta constituentis, quia omnis scriptura dilecti mei vox est spiritu oris eius prolata, & diuinitatis ipsius digito in cordibus nostris descripta. Et ideò hanc vocem non paruipendere debetis filiæ Ierusalem, vt me causa rerum exteriorum suscitetis, & frequentius euigilare cogatis.

Nam hæc est etiã quædam species vocis dilecti, vocis adiurantis, & quasi iuridicalis, *primum querite regnum Dei & iustitiam eius, & hæc omnia adijcientur vobis, vt hoc æquum esse debeat ipso dilecto dictante, quatenus Deo adhærentibus necessarius creaturæ consequenter deseruiat vsus. Docuit planè & confirmauit proprio ipse dilectus testimonio, quando huius mei cōparem studij, tali extulit præconio, Maria, inquit, optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.* Nempè & hæc est vox dilecti, vt merito hoc meæ dormitionis studium præponere debeã omnium vigilijs negotiorum. Sed quid est, quod ex hac voce dilecti mei, hoc est ex sancta Scriptura audiui & didici, quando per mentis quietem in eius contemplatione dormiui? Istud nimirum quod vobis nunc ò filiæ Ierusalem de ipsius dilecti mei virtute narabo. Ecce iste venit saliens in

Matth. 6.

Luc. 10.

Venire Dei
quod sit.

montibus, transiliens colles. *Ecce, inquit, iste venit.* Venire eius dicitur, non secundum diuinitatem sed secundum humanitatem. Ille enim qui secundum diuinitatem incircumscriptus & illocalis est, quomodo venire diceretur, qui immobilis & incommutabilis existens, sicut semper in se ipso vnus idemque permanet, vt nec loco mutetur, nec aliquam varietate in diuersa feratur. Sed quoties in corda sanctorum venire dicitur, hoc non secundum sui aliquam motabilitatem, sed secundum illorum aptitudinem, quam se minus aut maius eius amori applicant, per inspirationem suam venire asseritur. Secundum humanitatem ergo venit, cum passibilis propter nos factas pari voluit humanæ consuetudinis localem translationem: nam vt visibilis fieret de cælo venit, & humanam naturam assumpsit, in quam passus & mortuus, resurrexit, & in cælum ascendit, quod totum fuit moueri, & quasi de vno ad aliud venire. Hoc itaque modo veniendi venit dilectus, saliens in montibus, quando in tempore dispensationis multis & magnificis emicuit saltibus in sublimium virtutum montibus.

Quid per
montes si-
gnificetur,
in quibus
dilectus di-
citur saliens
venire.

Montes enim quidam sunt, precipuæ & eminentes virtutes, in quibus dilectus iste saltus fecit, quando de virtute in virtutem quosdam progressus fecit: excelsus enim super cælos Deus, ad terram humilis nascendo venit, de quo humilitatis

monte in alium montem obedientiam ascendit, factus est enim obediens *Philip. 2. Deo Patri vsque ad mortem, mortem autem crucis;* quam suscipiendo in montem patientiam saltum fecit; de quo postremo in montem gloriæ conscendit, vbi victoriosæ mortis triumphum resurgendo, & in cælum ascendendo collocavit.

Iste ergo dilectus venit saliens in montibus, transiliens colles; quia quicquid sapientiam & intellectus, quicquid consilij & fortitudinis, quicquid scientiam & pietatis, quicquid diuini timoris, quicquid denique alicuius honestatis, iustitiæ & sanctitatis esse vnquam potuit vel potest, in isto dilecto veluti in capite præ omnibus eius membris, hoc est sanctis, qui colles dicuntur, sublimius & præclarius effulsit. Hoc ex parte in libris Evangeliorum aspicere quilibet intelligens potest, qualiter iste dilectus salierit in montibus, hoc est in virtutibus verbo & exemplo, transiliens omnium Sanctorum exempla & documenta suo singulari & incomparabili operationis & doctrinæ prædicamento; *Exultauit enim vt gygas ad currendam viam, quia à summo cælo egressio eius, & occursum eius vsque ad summum eius.*

Qui per
colles in-
telligatur,
quos dile-
ctus dicitur
transilire.

Psal. 18.

VER-

VERSUS IX.

Similis est dilectus meus caprea, hinnuloq; ceruorum. en ipse stat post parietem nostrum respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos.

Vnde similis dicitur Caprea hinnuloq; ceruorum: caprea enim naturale est semper ascensus quærere; & cum sanctis gratiarum distributio diuerso tribuatur modo; alij quidem sic, alij verò sic, soli vnigenito non ad mensuram dat Deus spiritum, quia in ipso habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. Sancti enim in virtutum studio nunc ascendunt, nunc non ascendunt, quia in eorum mètib; gratia illa quam habent nunc operatur nunc quiescit, quatenus hoc eis sit ad humilitatis custodiam, quod non semper in promptu habent collatæ virtutis gratiam. Isti autem dilecto non ad tempus, neq; per interualla, sed sine intermissione virtutum constat gratia, sicut de eo scriptum est, quia descendit spiritus sanctus in columba specie, & mansit super eum.

Hinnulo quoq; Ceruorum assimulatur propter velocitatem, quia sicut hinnulus propter iuuenilis corporis leuitatem multo velocior ceruo est; sic dilectus iste quasi hinnulus Ceruorum, hoc est filius Patriarcharum de quorum stirpe processit, longè præstantior & agilior virtutum efficaciam & verbo-

rum sapientiam est ipforum antiquorum Patrum studijs & documentis.

Cum ergò omnes, iste dilectus exhortando & præfiliendo ad virtutum studia prouocet, quidam autem pro posse suo sequantur, quidam fragilitate obstante sequi se posse desperent, nonnulli peccatorum mole depressi ad ea resurgere diffidant, aufert eis omnem occasionem diffidendi delicta prætendens dilecti huius pietatem ineffabilem omnes ad sui gratiam misericorditer inuitantem, & subdit, en ipse stat post parietem nostrum &c. Vnus est paries generalis, peccati scilicet originalis, sed iste paries in multos diffunditur parietes speciales actualis peccati: Ex originali namq; peccato quasi ex quadam malsâ processerunt multa & diuersa actualia peccata, quia postquam per originale peccatum primi parentis lapsi sunt, genus infirmitatis huius in posteros transfunditur, videlicet ad peccata semper esse procliues. Verum iste generalis paries destrui cœpit veniente per carnem Dei filio, cuius sanguine tandem submotus & dissipatus est, quando soluens inimicitias inter Deum & hominem reconciliauit nos Deo; & ne possit reformari, quotidie destruitur in Ecclesiam per gratiam baptismi.

Specialis verò paries in diuersis diuerso constituitur modo, quia in alio est vitium superbiam, in alio auaritia;

liorem in virtutibus Patriarchis de quorum stirpe descendit.

Paries originalis peccati parietes n.ulti sunt.

Paries originalis peccati quando destrui captus. Ephes. 2.

Christus cui Caprea aut hinnulo ceruorum assimilatur.

1. Cor. 7. Ioh. 3.

Colos. 2.

Marci. 1.

Hinnulus ceruo velocior est, & significat Christum agi-

Actualis peccati parietes in diuersis diuerso constituantur modo.

ritiæ; in isto luxuriæ, in illo impudiciæ; in aliquo inobedienciæ, in nonnullo impatientiæ, siue aliud quodcunq; vitium, quod iuxta ipsius vitij qualitatem, & modum, & numerum, facit qualemcunq; parietem inter hominem & Deum, quoq; vitium maius, vel crebrius, siue numerosius est in homine, eò grauius & immobilius pondus est in pariete.

Quomodo dicatur stare Dilectus retro vtrumq; parietem originalis & actualis peccati.

Sed post istum parietem siue generalem peccati originalis, siue specialem actualis stat dilectus iste, quia paratus est misericorditer suscipere, quicunq; aliquo tali remoto pariete, in eodem destruendo per pœnitentiam ei studuerint repropinquare. Stare quippe est adiuuantis, sedere iudicantis, post parietem stat, quia dum ad nos per gratiam suam disponit venire, obstante pariete peccati, quasi compellitur stare. Primo namq; diu stetit ne veniret ad amouendum illum parietem peccati originalis, propter multa actualia peccata, quibus implicabatur mundus prohibendo aduentum eius, multis afflictionibus & aduersitatibus, quibus insequabatur eos, qui aduentam eius desiderabant & expectabant, quo veniente sciebant hunc parietem destruendum per sanguinem ipsius, & Deo se reconciliandos.

Fenestra per quas dilectus dicitur re-

Stetit ergò hac de causa & venire distulit, respiciens interrim per fenestras prospiciens per can-

cellos. Quid enim erant fenestrae in pariete, nisi Prophetæ alijque Doctores legis diuinæ, quorum doctrina & prædicatione quasi quosdam exitus respiciendi Deus inueniret per quos aliquod gratiæ suæ lumen profunderet, quo illuminatum & admonitum genus humanum, desisteret retardare huius dilecti aduentum saluti suæ profuturum, tantæ malitiæ quasi cuiusdam parietis interpolitione.

Cancelli verò, id est anterior pars ædificij fuerunt præcedentes antiqui Patres, videlicet Patriarchæ ante legem Christum annuntiantes, per quos longè post venturus ex parte prospiciebat signis & portentis, & quibusdam rationum documentis; admonendo ne impedirent pariete malorum suorum futura tantæ salutis suæ tempora.

Tandiu ergo stetit post parietem nostrum misericorditer prospiciendo, & verbo, lege, signis, atq; prodigijs consulendo, donec tandem per motus afflictione suorum crebro clamantium, *veni Domine & noli tardare, relaxa facinora plebis tuæ*, compressis omnium terrarum motibus sub Cæsare Augusto, & firmissima verissimæque pace Dei ordinatione disposita, quasi concusso, iam pariete obstantis malitiæ, cœpit desideratam diu faciem dilectus

spicere in pariete generali sunt Prophetæ, & quare.

Cancelli per quos dilectus in pariete generali prospicit antiqui fuerunt Patres.

Quandiu dilectus steterit ita prospiciens.

Etus iste nascendo ascendere, atq; deinceps prædicando, moriendo, resurgendo, in cœlum ascendendo sicq; per totam orbem Euangelij sui legem spargendo, diu oppositum, quotidie per gratiam baptismi destruere peccati originalis parietem.

Fenestræ & Cancelli per quos dilectus in pariete actualis peccati prospicit sunt Euangeliorum, & Apostolorum, aliorumq; Patrum documenta & exempla.

Porro fenestræ & cancelli in pariete actualis peccati, per quos quotidie prospicit dilectus iste, sunt Euangeliorum & Apostolorum, cæterorumq; sanctorum Patrum exempla & documenta; ibi quidem fenestræ, vbi scientiæ & intelligentiæ lumen cordibus nostris infundunt, vt videre possimus, qualiter cuiusq; peccati parietem inter nos & Deum positum amoueamus; Cancelli verò eo loco vbi ex eorum scriptis Deum ad nos respicientem per contemplationis virtutem ex parte cognoscimus, & ex parte prophetamus, vt dum futuræ vitæ gloriam vel pœnam attendimus, peccati parietem à Deo nos separantem, quotidie destruere laboremus.

1. Cor. 13.

Parietis post quem dilectus dicitur stare significat naturam humanam assumptam, cancelli & fenestræ per quos ad nos prospicit diuinitatem eius innuunt.

Amplius. Veniens in carne Dei filius, stetit post parietem mortalitatis nostræ, prospiciens ad nos per fenestras & cancellos diuinitatis suæ; quin etiam Deus claruit ex miraculorum potentia, & tamen latuit ex humanæ passibilitatis natura. Qui enim per fenestras & cancellos prospicit, nec totus videatur, nec totus non videtur: sic nimirum

& Redemptor noster in carne veniens Deum se ex miraculis ostendit, ex passionibus verò occultauit. Post parietem ergo humanæ passibilitatis stetit, quia ex humanitate occultus inter homines, non vt Deus venit; per fenestras verò & cancellos prospexit, quia miseratione diuina toti generi humano perennia salutis dona dictauit. Et quia delictam quam intus misericordiæ suæ intuitu attraxit, foris quoq; prædicationis verbo instruxerit, eandem subdendo manifestet.

VERSVS X.

En Dilectus meus loquitur mihi: surge, propera amica mea, columba mea, formosa mea, & veni.

Locutio ista dilecti tripliciter distinguitur pulchritudine & ordine appellationis, adhortationis, & causæ: appellationis quidem dum dicit *amica mea, columba mea, formosa mea*; adhortationis verò dum dicit, *surge, propera, veni, causæ*, dum dicit, *iam enim hyems trāsijt, imber abiit & recessit, flores apparuerunt, tempus putationis aduenit*. Pulchritudo quippe appellationis est, dicere *amicam, columbam, formosam*; pulchritudo adhortationis, *surge, propera, veni*; pulchritudo causæ, *hyemē & imbrem recessisse flores apparere, tempus putationis adesse, vocem turturis auditam esse, ficus protulisse grossos suos, vineas florentes odorem dedisse*.

Locutio dilecti tria in se continet, appellationem dilectæ, adhortationem, & causam vt triusq;

Ordo

Locutionē dilecti pulchritudinē itemq; ordinem in appellatione dilectæ, adhortatione eius & causâ A-triufq; cōtinere declaratur.

Ordo verò non sine consideratione disponitur in hac appellatione, adhortatione & causâ : in appellatione quidem, dum primo dicit *amicam*, deinde *columbam*, postremo *formosam*; in adhortatione vero primo *surge*, dein *propera*, postremo *veni*: porro in causâ primo loco *hyems transijt*, secundo *imber recessit*, tertio *flores apparuerunt* quarto *tempus putationis aduenit*, quinto *vox turturis audita est in terrâ nostrâ*, sexto *ficus protulit grossos suos*, septimò *vineæ florentes odorem dederunt*. Causa nāq; adhortationis huius quâ monetur dilecta surgere, properare, venire, sunt hyemis & imbris recessus, florum apparitio, & tempus putationis; vox turturis, & ficus proferentes grossos suos, vineæq; florentes.

Locutio ista Dilecti vnde procedat.

Sed videndum vnde locutio ista procedat: supra dixerat, *vox Dilecti mei*, quam vocem scripturam sanctam diximus, tota enim diuina pagina vox Dei est, per quam audit legendo dilecta saltus induti pariete mortalitatis nostræ, & loquentis ad se per fenestras & cancellos miraculorum & doctrinarum. Nam quoties scripturas sanctas videmus vel legimus, Deus ad nos vel nobiscum loquitur. Hoc ergo modo loquentem ad se dilectum, dilecta id est Ecclesia siue quæuis fidelis anima aduertit, quando diuinæ dispensationis ordinem, sacramentorum religionem, præceptorum diuinorum vtilitatem audit, legit, intelligit.

Verum ipse dilectus veluti de salute dilectæ sollicitus in huiusmodi locutione assumit sibi officium boni oratoris, vt audientem tribus attrahat modis, hoc est vt faciat attentam, docilem, beneuolam: nam dum non semel, sed ter inclamitat dicens, *surge, propera, veni*; ac si dicat non segniter, sed celeriter & studiosè te offer, veluti aliquid rarum & insolitum auditura, attentam facit; cum verò vocabulo dilectionis & gratiæ frequenter appellat dicens, *amica mea, columba mea, formosa mea*, beneuolam reddit, vt maiorem patriat voluntatem præparandi & audiendi. Porro causam huius aduocationis cum docet distincte per numerum dicendo, *iam enim hyems transijt, imber abiit & recessit, flores apparuerunt, tempus putationis aduenit, vox turturis audita est in terra nostrâ, ficus protulit grossos suos, vineæ florentes odorem dederunt*, docilem facit, vt agnoscat tempus magnæ salutis & gratiæ, quod debeat cum magnâ veneratione & gaudio suscipere.

Et hoc est magnæ pietatis indicium, quâ ad nos frequenter intendit dilectus iste *per fenestras & cancellos infinitæ clementiæ suæ stans post parietem malorum nostrorum, quasi nubem ne transeat oratio oppositam*, loquens quotidie & admonens quatenus, istum parietem vel hanc nubem ariete virtutum & afflatu sancti spiritus dissipemus.

Quid ergo loquitur Dilectus dilectæ? *surge, inquit, propera, amica mea,*

Dilectus in hac locutione sua imitatur officium boni oratoris, quod est auditorem reddere attentum, docilem, beneuolum.

Thren. 3.

mea, columba mea, formosa mea, & veni: surge per fidem, propera per spem, veni per charitatem: siue, surge per intentionem, propera per operationem, veni per contemplationem: hæc est enim totius tui cultus & religionis perfectio, credere, sperare, diligere; nam reliqua tria, videlicet, intentio, operatio, contemplatio ex his constituuntur. Si enim rectè credis, rectè quoque ad bona agenda intendis; operaris verò propter spem præmij consequendi, subtilius autem contemplaris, quo magis ad Deum per charitatem subleuaris.

Totius religionis perfectio consistit in tribus, in surgendo properando veniendo.

Quid sit esse Amicam.

Et hoc facere poteris, si amica fueris, hoc est si abiecto errore infidelitatis mihi per fidem reconciliaris; si columba fueris, hoc est si simpliciter vixeris, si neminem læseris, & tuis tantum contenta fueris, spe futuræ remunerationis, vel si fragilitate aliqua compellente de arcâ, hoc est Ecclesiâ malè agendo exieris, non in sæculo remaneas, sed citius reuertaris ferens ramum oliuæ in ore, hoc est spem habens misericordiæ per confessionem & modum pœnitentiæ.

Quid sit esse columbam.

Si formosa fueris, hoc est si dilectione Dei solâ seruens omnes mundi curas, vel si qua pulchritudinem mentis tuæ inficere possunt, postposueris, ut non lippientes Liæ oculos, sed formosam & pulchram Rachelis faciem habens in illam supernæ beatitudinis maiestatem, quæ Deus est purgato mentis oculo intendere possis.

Quid sit esse formosam.

VERSVS XI. & XII.

Iam enim hyems transiit, imber abiit & recessit.

Flores apparuerunt in terra nostrâ: tempus putationis aduenit: vox turturis audita est in terra nostra.

CVr autem ad hæc tantopere se cinuit? Quia frigus infidelitatis, & tempestas cæcitatatis & ignorantia, quæ totam mundi obduxerat faciem, recesserunt; & flores apparuerunt, id est initia bonorum operum iam pullulare cœperunt, & tempus putationis aduenit, hoc est consilium & regula, vitia & peccata amputandi tempore gratiæ iam habentur. Vox quoque turturis audita est, id est sonus prædicationis, ex qua resonant consilia, præcepta, & exempla castitatis, solitariæ conuersationis, supernæ speculationis & pœnitentiæ, quæ omnia exprimit turtur castus & gemebundus, amator solitudinis & nidificans in excelsis. In ipso namque principio Euangelicæ vocis clamat Turtur verbis & moribus, siue ipse Dominus Iesus Christus virginitatis filius, siue ipsa eius genitrix Beata Virgo Maria, siue præcursor ipsius Beatus Iohannes Baptista. Denique ipse Dominus de Virgine natus castitatis est prænuntius, solitudinem consecrat in desertum ductus, contemplatione monet studendum in monte orans, ad pœnitentiam hortatur quasi gemebunda voce proclamans,

Quid per hyemem & imbrem qui transiit, flores qui apparuisse putationis tempus quod apparuisse dicitur intelligatur.

Per vocem turturis quæ audita dicitur sonus Euangelicæ prædicationis significatur.

Matt. 10. mans, pœnitentiam agite appropinqua-
bit enim regnum cœlorum. Beata quo-
que Dei Genitrix singulare est spe-
culum castitatis, quæ solitaria, & in
diuina contemplatione posita ab
Angelo salutatur, & Christi Mater
futura prædocetur, moxque diuinę
animaduersionis sententiam pœ-
nitentiã mutatam denuntiat, cum

Luc. 2. misericordiam eius in progenies & proge-
nies futuram proclamat. Sanctus ve-
rò Ioannes Baptista castitatis filius
mente & corpore Virgo, quo ma-
gis fuit ab hominibus remotus tan-
tò magis Deo per contemplatio-
nem exitit proximus; fuit enim in
deserto prædicans baptismum pœnitentię,
& clamans gemebunda turturis
voce, facite fructus dignos pœnitentię.

Matth. 3. Non autem erit ut credimus in-

VERSUS XIII.

*Ficus protulit grossos suos, vinea
florentes dederunt odorem suum. Surge,
propera amica mea, speciosa mea, &
veni.*

Quid cur
ficus intel-
ligatur,
quæ dici-
tur protu-
lisse gros-
sos suos.
Rom. 10. **F**icus, inquit, protulit grossos suos,
hoc est Iudæa hæctenus sterilis
carnales cœpit intelligere cerimo-
nias, & corde credendo ad Iustitiam ore
autem confitendo ad salutem, quod
carnaliter sapiebat, hoc iam spiri-
tualiter sapit, & fide atque opere o-
stendere gestit.

Quid per
vineas flo-
rentes &
odorem
danres.
*Vinea etiam florentes odorem dede-
runt, quia gētes audito verbo fidei,
iam incipiunt boni operis vbique
spargere odorem.*

Non ergo ordo locutionis huius
sine ratione attenditur, in qua tria
ista, fides, spes, & charitas, siue alia
tria, intentio, operatio, contem-
platio considerantur, cum ista ho-
rum sint consequentia, vt qui cre-
dit, speret, & diligat, & nemo spe-
rare & diligere possit, nisi qui cre-
diderit; nemo etiam operatur nisi
prius intendat quid, & quomodo,
& quando, & quare operetur; sub-
tilitatem verò contemplandi nemo
cōsequi possit, nisi ad hanc honorū
operum sublimitate profecerit.

Septeni
numeri
causa ob
quam di-
lectus vult
dilectam
surgere,
& venire,
septifor-
mis spiri-
tus est be-
neplacitū.
Non autem erit ut credimus in-
eptum notare septenam causæ nu-
merum, vt ostendamus ipsius cau-
sæ effectum septiformis spiritus sē-
per fuisse dignationem & benepla-
citurum: nam hyemis, id est, infidelita-
tis transitio; imbris, id est persecutio-
nis transitio; florum, id est, bono-
rum operum apparitio; vitio-
rum amputatio; turturis, id est, euan-
gelij proclamatio; grossorum ficus prola-
tio, id est legalium obseruationum
in veritatem mysteriorum reuela-
tio; vinearum, id est gentium ad fidē
conuersarum, suauiter redolens opera-
tio, quid sunt nisi septiformis spiri-
tus beneplacitum & dignatio?

Causas enim huiusmodi, & quod
ex his efficiebatur, siue efficitur cau-
sas, hoc est, credere, sperare, dilige-
re, of labatur ab initio, & adhuc
operatur quotidie Spiritus Dei; quia omnis infidelitatis & malitię
remotio, fideique & salutis colla-
tio constant ipsius dono, qui omnē
in

Spiritus
sanctus est
ordinator
status Ec-
clesiastici.

Cur turturis vox audita dicitur in terra nostra.

Gen. I.

in sancta Ecclesia æquitatis, honestatis, & utilitatis prouidet, componit, & ordinat statum. Vnde etiam sponsus cum loquitur sponsæ, *vox turturis audita est*, subdit, *in terra nostra*, ut videlicet insinuet nullum effectum Sacramentorum, nullam spem salutis esse extra Catholicam Ecclesiam: sed omnem Euangelicæ prædicationis vocem in obseruatione præceptorum, in ordine & reuerentia Sacramentorum infra sanctam Ecclesiam tenendam, in qua datur & accipitur ipse Spiritus sanctus. In principio enim, ut scriptum est, *terra erat inanis & vacua*, quia antequam mens humana spiritu fœcundaretur diuino, nullo virtutum flore vel germine componebatur, sed postquam, *Spiritus Dei ferebatur super aquas*, hoc est super fluentia & instabilia hominum corda, tum demum lux veritatis & fructus iustitiæ per totum effunditur mundum, ut terra illa primò inanis & vacua Dei fieret Ecclesia, in qua ipse per gratiam suam inhabitaret, & suam faceret terram iam florentem & fructificantem, & quoddam vitale & rationabile honestatis & disciplinæ quasi hominis specimen præferentem per gratiam inhabitantem.

Charitas vera in quo consistat.

Igitur cum propriæ salutis dilectus dilectam fecerit sollicitam proximorum quoque salutis negligentem non esse admonet, ut hanc veram insinuet esse charitatem, quæ ita proximis sicut & sibi

studio pietatis prouidet, quatenus merito *amica, columba, formosa*, gratiæ vocantis & iustificantis appellatione honoretur.

Sequitur enim dilectus repetito superiori appellationis numero, *Surge propera amica mea, speciosa mea, & veni*. Quia inquit ad hoc mea gratia profecisti, ut tuimet curam gerere possis, mundum contemnendo, & meæ dilectioni per contemplatiuæ vitæ studium inhærendo, debes quoque interdum per actiuæ vitæ laborem proximis prodesse verbo & exemplo, quia cum te talem effecerim, ut habeas gratiam docendi & operandi, non sine tui periculo, de infesso reddes rationem talento. Sed *surge* ad laborem istum aliquando de illo quietis tuæ dulcissimo somno pro causa fraternæ necessitatis, & *propera* docendo, & ab huius mundi amore proximos retrahendo, ut ipsos quoque tecum in illud solitarium quietis tuæ deducas domicilium. Hoc autem facies velut *amica mea* per fidem, *speciosa mea* per operationem, *columba mea* per Spiritus sancti infusionem.

Surgere, properare, venire, ad quod spōsa inuitatur, est proximo-rum vtilitatis seruire.

VERSVS XIV.

Columba mea in foraminibus petre, in cauernâ maceris, ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis: vox enim tua dulcis & facies tua decora.

Quia te columbæ comparauit, 2 co-

Sponsa cur
columba
assimilerur

I. Cor. IO.

Foramina
petræ vul-
nera sunt
Christi.

In docente
alios quæ
requiran-
tur.

Sponsa in
Christi pas-
sione spe-
ciosa facta
est.

Ephes. 5.

columba autem refugia sua habet in foraminibus petræ, in cauernâ maceræ, quænam tua quoq; erunt refugia in quibus omnem salutis tuæ spem constituas, vt ab huius mundi multimodâ tentatione confugas? Nimirum, in foraminibus petræ, de qua scriptum est, *petra autem erat Christus*, foramina enim ista sunt passionis meæ vulnera, quæ sunt omni Christiano quasi quædam in cunctis aduersitatibus refugia. Quinq; enim mea vulnera, sunt quinq; tuorum sensuum tuta refugia, vt cum hoc numero signum passionis meæ prætenderis, in omnium sensuum tuorum integritate secura persistere possis. Hæc namque integritas sensuum, necessaria tibi erit docenti & operanti, quia si ea quæ doces & operaris in nomine meo, cum honestate & vtilitate, rationabiliter, ordinate & moderatè protuleris, audientium siue inspicientium animos magis attrahere valebis. Plerumque enim honestum genus causæ, si indignè profertur, offendit, sicut & humile genus causæ interdum si rationabiliter profertur, partem honestatis obtinebit.

In passione ergo mea, amica, speciosa, columba effecta es, quia ad hoc animam meam pro te posui, sanguinem fudi, vt te mihi exhiberem sponsam gloriosam, non habentem maculam neque rugam. Nam cum fœda eius, per te ipsam, pro te ipsa non suffecisti, neque tota pro te

sufficere potuit creatura; mea verò passio, cui totus non adæquatur mundus, pro te satisfecit Deo, vt inde reconciliata mihi que coniuncta, dicaris *amica, speciosa, columba*.

Siue foramina Petræ sunt quatuor Euangelia, in quibus mea perspicuntur gesta & dicta, siue etiam virtutum studia, videlicet humilitatis, patientiæ, obedientiæ, orationam vigiliarum, lectionum sanctarum, cæterarumque, quæ sunt quasi quidam aditus ad me veniendi, & regna cælorum introeundi, de quibus omnibus proximis prædicare debes & ostendere, quia sine his salutem consequi non possunt.

Columba mea in foraminibus petræ, in cauernâ maceræ. Christus petra, Christus & maceria. Maceria quidem ante passionem, quia adhuc ex humana infirmitate fragilis & passibilis erat; petra verò post resurrectionem, quando deposita omni corruptione, impassibilis ex firmitate glorificati corporis factus est. Columba verò in foraminibus petræ, in cauerna maceræ, dilecta esse debet, quia cum multa virtutum, operationum, & doctrinarum insignia, quæ ex fortitudine diuinitatis erant in Christo, considerat, specialiter tamen debet considerare, illud charitatis insigne, quod in sua exhibuit carne, quam pro eius morti tradidit salute: nam magnæ huius dilectionis erga hominem

Foramina
petræ qua-
tuor sunt
Euangelia

I. Cor. IO.
Cauerna
maceræ
Christus
est.

osten-

ostēdit iudicium, cum pro eo redimendo, non aliud quam se ipsum, voluit offerre pretium.

qua protegamur ab hostium insidijs, ostendit in tantæ charitatis assignatione.

Columba in cauerna maceria quæ sit.

Cauerna ergo maceriae charitas est Christi in carne morientis in quâ videlicet charitate Ecclesia quidem generaliter, specialiter vero quæuis sancta anima columba est, quia per charitatem inuenit locum manendi in Christo, vbi spiritualiter bonorum operum pullos nutriat, & antiqui serpentis insidias effugiat: scriptum est enim, quia *Deus charitas est, & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.*

1. Ioh. 4.

Anima fidelis ad modum columbae quomodo pro cantu gemitum habere debeat.

1. Pet. 2.

Columba quoque est in foraminibus petrae, in cauerna maceriae. Columba autem pro cantu gemitum habet: & gemere debet anima fidelis; quando recollit passionem Redemptoris, perpendens quid pro ea Deus fecerit, quando ille *qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius*, pro peccatoribus mori voluit, & quod homo debuit, Deus homo exsoluit. Gemat quoque pro suis excessibus, in foraminibus petrae, in cauerna maceriae, *quia aduocatum habet apud Patrem Iesum Christum iustum, & ipse est propitiatio pro peccatis eius*, qui cotidie salutem confert omni peccitanti, passionis suae Sacramento, & singulari charitatis huius exemplo. Quotidie namque nobis Redemptor noster sua renouat foramina, hoc est passionis signa, in corporis & sanguinis sui immolatione; & cauernam in

1. Ioh. 2.

Potest etiam maceria accipi doctrina Apostolorum, siue Apostolicorum virorum, quia sicut maceria ex multis construitur lapidibus, ita doctrina Sanctorum ex plurimis virtutum constituitur documentis. In qua est cuique fideli animæ cauerna, id est vitæ custodia, quia ex eorum dictis & scriptis discit, qualiter peccata fugiendo, & bonorum operum pullos nutriendo malignorum spirituum insidias effugere possit.

Per maceriam doctrinam Apostolicorum virorum potest intelligi.

Monetur ergo dilecta quietem contemplationis interdum relinquere, & ad actiuæ vitæ laborem causa proximorum exire, vt quod ipsa per quietem ex diuinis præceptis, & sanctorum exemplis didicit, hoc proximorum mentibus prædicando inferat, & sicut ipsa horum suauitate per contemplationis assiduitatem affecta est, ita quoque proximorum animos ipsorum desiderio per virtutem prædicationis afficiat.

Ex vita contemplatiua ad actiuam procedi debet.

Vnde & dilectus eam admonēdo subdit, *ostende mihi faciē tuam*. Quæ est enim facies dilectæ, nisi ex confortio dilecti quædam refulgens imago sanctitatis? nam quanto diuinæ contemplationi quisque sedulus inhæret, tanto pulchrior ex sanctitatis iubare facies mentis resplendet. Hinc est, *quod Moyses in monte cum Domino quadraginta diebus*

Facies dilectæ quæ sit.

Exod. 34.

conuersatus splendidam faciem scribitur protulisse ex consortio sermonis Domini.

Qui enim in monte supernæ contemplationis commoratus fuerit, ab ipso spiritu Dei, cum quo vnum fit, quandam sanctitatis faciem producit: Vnde Apostolus reuelata, inquit, facie gloriam Domini speculantes, in eandem imaginem transformamur, à claritate in claritatem tanquam à Domini spiritus. Qui ergo spiritu Dei aguntur, ab ipso spiritu transformantur in imaginem Christi secundum interiorem hominem à claritate in claritatem, vt qui aliquid claritatis ex eo in faciem interioris hominis traxerint, quâ eum lucidius agnoscant, quantò ei plus appropinquant contemplatoriâ charitate, tantò plus claritatis sibi ex eo contrahant, per quam eum semper clarius & verius agnoscant. Vnde & Ezechiel cū sanctorum animalium visionem describeret dixit, *similitudo hominis in eis*. Quicquid enim iustitiæ & mansuetudinis, quicquid modestiæ & humilitatis, quicquid patientiæ & pietatis, quicquid postremò vnquam sanctitatis habere potuerunt vel possunt, electi Dei, ab illo singulari homine Domino Iesu Christo traxerunt, & ab illa principali sanctitatis facie illustratam, ipsi quoq; quâdam suo modo sanctitatis facie cõceperunt.

Ostenso
facies dile-
ctæ in quo
sita sit.

Talem, inquit dilectus faciem tuam à mea gratia spiritualiter dedu-

ctam, ô dilecta ostende mihi, hoc est, ad laudem mei nominis in publicum procede, pulchra actionis & sermonis specie, vt proximi tui vide-
Matth. 5
tes opera tua, glorificent Patrem tuum qui in cælis est, ipsiq; ex rectè composito actionis & sermonis tui vultu, suæ quoq; mentis & intentionis vultum componant.

Sonet vox tua in iuribus meis; tunc in auribus Domini vox prædicationis sonat, quando voci meus concordat, vt quod foris ad aures, hominum per vocem sonat hoc in Dei auribus per fidem loquatur. Et pulchra cum præmississet, ostende mihi faciem tuam, subdit, sonet vox tua in auribus meis, vt ostendat quia corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio
Rom. 10.
sit ad salutem; per faciem enim notitia fidei, per vocem verò sonus prædicationis exprimi.

Amplius. Ostende, inquit, mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis, hoc est tali intentione ex illo Angelico sanctæ solitudinis tuæ dormitorio in publicum procede actione & prædicatione, vt me solum conscientiæ tuæ testem admittas, non vt humanis te exponas fauoribus, sed vt meis tantam placeas conspectibus. Vox enim tua dulcis, & facies tua decora. Ideo enim procedere debes, quia hoc in pulchritudine motum, & sermonum tuorum dulcedine proximi tui attendere possunt, vnde & suorum prauitatem morum corrigant, & rectæ fidei integritatem capiant.

Vt vox
sponsæ so-
net in au-
ribus spōsi
mens de-
bet con-
cordare
voci.

In Prædi-
catione
non fauor,
sed honor
Dei specta-
ri debet.

Plerumq;

Vultus & habitus ostensio vox mentis est.

Plerumq; autem & ipsa vultus & habitus. ostensio, vox quaedam mentis est, & vt quidam dicit

Sape tacens vocem verbaq; vultus habet.

I. Reg. I.

Vnde de illa quæ tristitiam mentis vultis diuersitate prærendebat, post ablatum sterilitatis opprobrium scribitur, quia *vultus eius non sunt amplius in diuersa mutati*. Diuersitas quippe vultus diuersitatem animi ostendebat, sed ablata causa diuersitatis huius rectum & compositum animum, rectus quoq; & compositus loquebatur vultus. Sed hæc vox honestatis in exterioris hominis vultu & habitu constituta, tunc in Dei auribus sonat, quando hanc pro sola æternæ vitæ gloria promerenda immutabiliter seruat. *Vox inquit tua dulcis, & facies tua decora, Vox inquit tua* quæ interpretis animi est, & vel moribus, vel lingua loquitur, prædicat enim & docet, siue benè agendo, siue benè loquendo; hæc inquit, *vox quæ est dulcis, sonet in auribus meis*, quia valde mihi placet illa vita, quæ & agit & docet bona, hoc in se dilectione Dei & proximi agente vt & Deo placeat, & proximum ædificet. *Et facies tua decora*, quia hoc ex intentione vel fide tua, quæ vtraq; mihi soli cognita est, perficit, vt quod agis vel dicis, dignum sit laude meæ approbationis.

Dulcedo vocis & decor faciei sponsæ in quo consistat.

Pf. 44.

Hac ergo specie & pulchritudine tua intende prosperè, procede & regna, vt quia tali mihi virtutum dote coniungeris, sponsi tui qui Rex est,

non incõgruè Regina dicaris, cum me regente & instruente, & te ipsam rationabiliter regere, & alijs regimè animarum noueris impèdere.

Sed quia hanc suauitatem & pulchritudinem rectæ fidei & rectæ prædicationis plerumq; hæretici peruersa doctrina deprauant, vt simplicium corda peruertant, vox dilecti facit apostropham ad ipsius fidei & prædicationis huius magistros. cum subdit, *capite nobis vulpes paruulos*.

VERSUS XV.

Capite nobis vulpes paruulas quæ demoliuntur vineas, nam vinea nostra floruit.

Vulpes sunt Hæretici, propter dolositatem & astutiam, quæ decipiunt incautos argumētis verborum, qui semper quærunt latebras in quibus doceant ea quæ peruersè sentiunt, facientes seorsum conuenticula, ne eorum prauitatem sancta & Catholica deprehendat Ecclesia. Dicuntur autem vulpes paruulæ, siue propter ipsorum hæreticorum fictam humilitatem siue propter argutissime exquisitarum sententiarum subtilitatem, quibus maximè mentes demirantium sed minus intelligentium, prauis suis cogūt fauere doctrinis. *Capite*, inquit, *nobis*; tunc enim Hæretici Deo capiuntur, quādo à Catholicis Doctorib; per rectæ rationis assertionē, quā nullis argumētis destrueri possunt, diuina præcurrente gratia ad Matris suæ sanctæ Ecclesiæ sinū, de

Hæretici cur vulpes dicantur.

Cur vulpes paruulæ vocentur Hæretici.

Hæretici quando capiuntur Deo.

de quo errando recesserant, reducuntur, & fidem quam prius impugnabant, verbis & exemplis confirmant. *Capite, inquit, nobis vulpes paruulas, ac si alijs verbis dicat subtiles & callidos rectæ fidei corruptores, proprijs conuincite sententijs, & probabili ratione quam nō possint omnino refellere, in nostræ partis compellite transire contubernium: comprehendam enim sapientes in astutiā suā, perdamq; sapientiam sapientium, & prudentiam prudentium reprobo, vt cum rationem rectè viuendi siue docendi agnouerint, sua eis sapientia displiceat, & quod per eam prius astruere nitebatur, agnita veritate destruant, atq; cum meis fidelibus vnum fiant.*

I. Cor.
13.

Vinea enim nostra floruit, hoc est vel Ecclesia vniuersalis vel particularis, vel aliquis fidelis indiuiduus & singularis initium rectè viuendi vel credendi arripuit, & ideo remouendi vel capiendi sunt, si qui inter eos non rectè viuentes vel credentes surrexerint, ne teneram fidem, pietatis opera, & prauo dogmate & prauis exemplis suffocent.

Hæretici
cur capi-
endi sunt.

Neq; absurdum est, vt credimus, si vnamquamq; fidelem animam, vineam Domini dicimus, sicut vniuersalem vel particularem Ecclesiam propter consimilem virtutum propaginem, & vinum spirituale quod latificat cor hominis, quæ in vnoquoq; indiuiduo fideli possunt exuberare per gratiam spiritus sancti, sicut & in vniuersali vel particu-

vinea Do-
mini vna-
quaq; fide-
lis anima
dici potest.

lari Ecclesia. Debet enim vnusquisq; cultro spiritualis exercitij sacramenta vitiorum præcidere, terram cordis sui sarculo intimæ considerationis euertere, & si quod terrenum vel sordidum cogitatione vel opere admiserit, radici cordis in memoria habendo circumpondere, crebrisq; lachrymarum fontibus pœnitendo irrigare, omnem boni propositi sui intentionem, ad Christum qui est lignum vitæ, ne iterum ad terrena defluat alligare, atq; in eius semper adiutorio & sustentatione sperare, siue in ligno crucis Christi hære, mortificationem eius in corpore suo circumferendo, taliq; modo spiritus sancti gratia mens assiduè culta est curata semper fructuosior fiat, dicaturq; iuxta Prophetam *vinea Sorecz* quod electam & pulchram sonat. Vnde Domini in Euangelio sententiā est de vinea sterili, & de vinea fructum faciēte; vbi *se vitam & discipulos palmitem, patrem verò agricolam* vocat: *omnem, inquit, palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum Pater, & omnem qui fert fructum, purgabit eum, vt fructum plus afferat.* Si ergo saluator vitis est, & nos palmites, & Deus Pater agricola, quamdiu præcepta Dei seruamus semper excolimur, & cultura nostra purgatio est, vt fructum plus afferamus: *non enim est volentis, neq; currentis, sed misertis Dei, cuius adiutorio semper indigemus, vt ad finem boni propositi perueniamus.*

Vinea Do-
mini quo-
modo co-
lenda sit ad
similitudi-
nem aliarū
vinearum.

Vinea so-
forecz
interpreta-
tur electa
siue pul-
chra.

Esa. 5.

Ioh. 15.

Rom. 9.

VER-

VERSUS XVI.

Dilectus meus mihi, & ego illi, qui pascitur inter lilia donec aspiret dies, & inclinentur umbra.

NON simili modo neque pari ratione constituitur dilectio diuina & humana, quae quamuis aequiuocè dicatur, diffinitionis tamen ratione valde diuersa est, dum inter huiusmodi affectiones carnis & spiritus nulla prorsus sit comparatio. Habet enim dilectio diuina semper quoddam relatiuum, porro dilectio humana non semper, quia plerumque diligens non diligitur, nec est eadem utrobique consequentia. Consequitur enim ut homo diligens Deum diligatur à Deo, dum non sit aliud Deum diligere, quam iuste & pie viuere, sitque consequens, ut iustos & pios Deus iustus & pius diligat, quando talis affectio ex ipsius gratiae proueniat dono: non autem consequitur, ut homo diligens semper ab homine diligatur, quia licet plerumque non tamen semper istud relatiuum carnalis affectio operatur; semper autem hoc operatur diuinitatis affectio, iuxta Saluatoris sententiam qui dicit, *qui diligit me, diligitur à Patre meo, & ego diligam eum, & manifestabo ei me ipsum.* Nam huius dilectionis relatiuum conuertitur, ut quia diligit diligitur, & quia diligitur diligat, hoc operante in electorum cordibus praecedente

gratiâ, ut videant dilectione diuina, quae & in vnoquoque sua diligit dona. Vnde hic dilecta loquitur de dilecto, *dilectus meus mihi, & ego illi.* Proprium est enim relatiuorum ad conuertentiam dici, quod enim praedicatur de dilecto, è conuerso praedicatur de dilectâ: nam dilectus alicuius dilectus est, & dilecta alicuius dilecta. Fit ergo hoc modo ista relatio, ut dicatur dilectus dilectâ, dilectus & delecta, dilecti dilecta: dicat ergo, *dilectus meus mihi, & ego illi;* ac si dicat, quia hoc mihi dilectus suâ contulit gratiâ, ut ei placeat recta fide & operatione, idcirco mihi dilectus est, & quia cum mihi liberum dederit arbitrium vocanti gratiae obediō praecepta eius seruando, ideo sum ei dilecta: nisi enim me diligeret ex misericordiâ, ego eum diligerere non possem ex gratiâ, ipse me non diligeret ex misericordiâ. Siquidem quicquid boni mihi adiacet velle, posse, agere, perficere, totum ex eius habeo munere.

Qui pascitur inter lilia. Ecce causa cur ei sim dilecta, pascitur enim, id est delectatur candore, hoc est munditiâ & castitate mentis & corporis, & suauissimo odore virtutum, quae quoniam per gratiam suam ex meo respirant amore, ideo me dignam suâ fecit dilectione.

Donec aspiret dies & inclinetur umbra. hoc est, donec die illo verò & aeternali futurae beatitudinis clarescente, & huius mundanae miseriae & tribulationis nocte recedente,

Amor dilecti ad dilectum relatiuus est. quorum est dici ad conuertentiam.

Homo quid possit ex libero arbitrio.

Quomodo dilectus pascatur inter lilia usque ad aspirationem diei & inclinationem umbrarum.

P cum

Differentia dilectionis diuinae & humanae.

Ioh. 14.

eum erit Deus omnia in omnibus, plenā & perfectā & incommutabile suā visionis mihi dabis remunerationem ubi ipse in me suorum pulchritudine donorum & ego in eo æternā corporis & animæ incorruptione pascamur.

Quia verò hæc mutua quā posuimus dilectio semper conuenit cuique Patri & Filio, hoc propriū est eorum quæ dicuntur ad aliquid, vt hoc ipsum quod sunt aliorum dicantur, vel quomodolibet aliquid ad aliud. Quicquid enim in naturā relationis agnoscitur, id cum alio necesse est consideretur: nam cum dicitur Pater, necesse est, vt sit Filius cuius Pater dicatur, eodemque modo per conuersionem dicendū de Filio. Si ergo sancti filij sunt Dei, per dilectionem & mandatorum eius obseruationem; necesse est vt ipse Deus Pater eorum dicatur per gratiam, per conditionem & per gubernationem, & è conuerso, si Deus Pater, ipsi filij. Vnde & hic non absurdum est dicere, dilectus meus mihi in Patrem, & ego illi in filium vel filiam: dicit enim ipse Deus quodam loco de suis. *ego ero illis in Patrem, & ipsi erunt mihi in filios & filias.*

Siue alio modo dicamus, prope consimilem videtur habere sensum relationis, vt cum dicitur *dilectus meus mihi subaudiatur adiutor & protector est, & ego illi, subaudiatur obediens sum.* Hæc quoque sibi conferuntur, vt quia mihi adiutor

& protector est, ideo illi obediens sum, & quia illi obediens sum, ille mihi suum impendat adiutorium.

Qui pascitur inter lilia, quia delectatur candore virtutum & munditiā cogitationum & operum, sicut dicit quodam loco, *& ego mundis intersum cogitationibus*; & sicut scriptū est, *beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt*, tamdiu gratiæ suæ in me operatur effectum, donec dies intelligentiæ & scientiæ spiritualis elucescat fugato caligine ignorantiae vel carnalis intelligentiæ. Quo enim magis mens Deo in virtutum profectibus iungitur, eò altius in diuinæ contemplationis subtilitate eleuatur.

Siue *donec dies est*, hoc est lux & splendor bonorum operum, qui in meā mente per diuinæ gratiæ inhabitationem effulsit, ad aliorum corda verbo & exemplo resplendeat, & ab eis omnem prauitatis & malitiæ ymbra siue noctem remoueat: *fructus enim lucis est in omni bonitate & iustitia & veritate.*

VERSUS XVII.

Reuertere: similis esto dilectæ mi caprea, hinnuloq, ceruorum super montes Bethel.

DVM pasceretur Dilectus inter lilia candentis & virtutibus redolentis animæ, tantum ipsam animam charitatis suæ dulcedine reficit, vt terrena despiciens tota in cœlestibus suspenderetur, nec tamē sicuti est; incircumscriptam diuinā

Secunda expositio relationis dilectionis dilecti ad dilectam. Prou. 8.

Matth. 5.

Ephes. 5.

Dilectio & mandatorū obseruatio constituent nos filios Dei.

2. Reg. 7.

nitatem comprehendere possit. Vnde cum omnem sensum excedentem, & quasi quodammodo fugientem dilectum persequitur toto mentis conatu, quia incomprehensibilis & ineffabilis est, tam immensæ claritatis iurare repercutitur, nec ultra eum persequendum existimat, quem nullo modo comprehendere posse considerat. Huic enim de Sanctis animalibus scriptum est, quia cum fieret vox supra firmamentum, stabant & submittebant alas suas: Firmamenti quippe nomine virtutes supernæ designantur, quæ alijs Angelorum cœtibus de cœlo cadentibus ipsæ in amore Dei firmiter perstiterunt. Vox verò in mente est quidam sonus intelligentiæ; sed vox alia fit sub firmamento, alia de firmamento, atque alia super firmamentum. Sanctis quippe mentibus de terrenis ad superna se subleuantibus vox fit sub firmamento, quando aliqua de visibilium naturâ, ordine, qualitate, subtiliter intelligunt, vox autem fit de firmamento, quando illorum supernorum spirituum ineffabilia & æterna gaudia pensant, vox verò super firmamentum fit, quando aliquid de diuinitatis celsitudine contemplando cogitant, de quâ quia nihil ad plenum sicuti est, comprehendere possunt, stantes & ultra progredi non volentes, humiliter alas contemplationis deponunt, & eum quem incomprehensibilem esse intelligunt obstupescunt, obstupescentes

venerantur & expauescunt, expauescentes diligunt, diligentes quandoque sicuti est conspiciunt.

Quia ergo in diuinitatis cõtēplatione dilectâ deficit, quasi iam auolantem dilectum diu consequi non potest, reuocat, & vt saltem humanitatis suæ Sacramenta, quoquo modo reuelare dignatur, implorat dicens, *reuertere dilecte mi, similis esto capree aut hinnulo ceruorum super montes Bethel*; ac si alijs verbis dicat, quoniam diuinitatis tuæ sublimitatem perfecti capere non valeo, *videmus enim nunc per speculû in enigmate*, saltem concede mihi humanitatis tuæ scrutari & intelligere veritatem, veritatis rationem, rationis utilitatem; veritatem in fide, rationem in causâ, utilitatem in causæ fine. Credimus enim te hominem factum hac ratione vt saluares genus humanum, cuius finis vita æterna est.

Sed in huiusmodi causæ actione *similis fuisti capree aut hinnulo ceruorum*, quia de stirpe Patriarcharum natus, veluti ceruorum hinnulus velociter humanæ salutis ordinem dispensasti: nam postquam prædicare cepisti, tribus & semis annis tam celebris & mirabilis negotij vniuersale bonum peregisti, passus verò cito post triduum surrexisti, & post quadraginta dies cœlos ascendisti, talisque excursus & recursus fuit quasi capree aut hinnuli ceruorum salientis in montibus.

Quod dilectâ dilectum perat reuertere, & similiti caprea quid figuret I. Cor. 13.

Christus in Incarnatione similis factus capree aut hinnulo ceruorum.

Ezech. I.
Firmamenti nomine virtutes designantur supernæ.

Quando fiat vox sub firmamento, de firmamento, & super firmamentum.

Incar-natio Domini cur facta dieitur super mon-tes Bethel.

Apostoli monitibus comparantur.

Saltus quasi fecerit Christus.

Sacra scrip-tura per montes Bethel intelli-gitur.

Sed iste recursus siue recursus tu-
us fuit super montes Bethel , id est
domus Dei quæ est Ecclesia , cuius
profectus & institutio agebatur in
excursu & cursu isto , super cuius
montes, hoc est Apostolos cætero-
que sanctos prædicatores quasi
velox hinnulus prompto tuæ gratiæ
munere concurristi, quando eos re-
pentino spiritus sancti aduentu do-
cuisti , vt quod alij per longa tem-
porum spatia vix capere possunt, i-
sti vno momento attingerent. Quo
enim velocior potuit saltus tuus su-
per hos montes esse, quam vnâ ho-
râ omnium linguarum scientiam
dare.

Harum ergo rerum omnium Sa-
cramenta concede vt intelligam,
intelligens in his meditari valeam,
ab his fide & opere non rece-
dam, fide credendo, opere pro posse
imitando. *Similis enim es capria aut
hinnulo ceruorum* in corde meo, quã-
do ista dispensationis tuæ sacramen-
ta reuoluo , quomodo scilicet ad
hæc instituenda de cælo in vterum
Virginis , de vtero in crucem,
de cruce in sepulchrum , de
sepulchro denuo in cælum qua-
si quibusdam saltibus cucurristi.
Similitudo autem ista mihi ap-
paret *super montes Bethel*, hoc est in
scripturis quas tenet & veneratur
sancta Ecclesia, quæ videlicet scrip-
turæ montes sunt, propter altitudi-
nem sensuum qui continentur in
eis, ex vtilitatibus præceptorum di-

uinorum , siue ex sacramentis & re-
bus Sacramentorum.

Sed quia tota vis dilectionis hu-
ius inter dilectum & dilectam, pen-
det ex fide sacramentorum & ob-
seruatiã diuinorum mandatorum,
omissã intentione illâ quærendi,
quã Deum in suã naturã comprehẽ-
dere voluit, sed minimè potuit, cœ-
pit intendere qualiter Deum per fi-
dem & iustitiam comprehendere
posset. Si enim iuxta Iohannis vo-
cem *Deus charitãs est* , fidem verò &
iustitiam habere Deum est diligere,
profectò charitatem istam habere
est Deum habere.

Quid autem charitatem istam
dicimus , nisi omne illud bonum,
quod potest animo concepi, corde
credi, ore confiteri, opere exerceri?
nempe omne istud nemo consequi-
tur bonum , nisi qui perfectè diligit
Deum, & nemo diligit Deum , nisi
qui hoc consequitur bonum , sicut
paulò superius positum est , *dilectus
meus mihi & ego illi.*

Hoc etenim bonum quædam est
via, quæ ducit ad meliora compre-
hendenda , cuius vitæ terminus &
clausula est illud indeficiens bonũ,
hoc est vita æterna. Verum quoni-
am non parua difficultas est huius-
modi bonum inueniendi, dum sint
per pauci qui perfectam Dei chari-
tatem habeant, subdit dilecta enar-
rans ordinem inquisitionis &
inventionis huius non
facile proueni-
entis.

Vis dile-
ctionis inter
sponsam &
sponsã vnde
petenda.

I. Ioh. 4.

Bonum
quod ducit
ad summum
bonum à
paucis ap-
prehendi-
tur.

CA-